

Vitalie RĂILEANU

Ana Bantoș și deschiderea spre adevărata literatură

V.R. – critic și istoric literar, poet, director al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, Chișinău.

Lucrări de autor: *Chei pentru labirint* (2003), *Ludic și/sau ironic în poezia contemporană: puncte de vedere* (2010), *Cerc în labirint, idei și tendințe literare* (2010), *Totul la prezent* (2010), *Reversul ludic al (dia) criticului* (2014). A semnat ca editor: *Anatol Ciocanu și senectutea teiului* (exegeze literare, 2012), *Pentru Cărare – scriitor nonconformist* (2013), *Eugen Ciolela în dioptria criticii și studiilor literare* (2015), *Nicolae Esinencu – Viața și opera (ca) într-o carte* (2016), *Ion Vatamanu – scriitor al existenței* (2017), *Nicolae Esinencu – Jurnalul unui scriitor* (2020) etc.

Autor a peste 300 de articolele, studii, comunicări.

E cert faptul că literatura română basarabeană trece în prezent printr-un proces de renovări adânci și destul de semnificative. Aria ei tematică se amplifică neconținut, iar investigațiile critico-literare și analitice al acestui univers devin tot mai profunde și mai nuanțate.

În acest context, criticul și istoricul literar Ana Bantoș și-a asumat o responsabilitate deosebită, fiind, în opinia noastră, un exeget sagace al procesului literar basarabean. Modalitățile de expresie și de analiză sunt multiple. În viziunea criticului și istoricului literar Ana Bantoș, mersul literaturii e neîndoios ascendent și pozitiv. De aici și acest spectru atât de divers și profund al studierii operei artistice, de la *Etnocentrism și universalism în literatura română din Republica Moldova*, până la o vastă disociere, prin studii serioase, a operei unor scriitori notorii: de la Ion Druță, Grigore Vieru, Gheorghe Vodă, Liviu Damian, Anatol Codru, Victor Teleucă, Arcadie Suceveanu, până la autorii afirmându-se la sfârșitul secolului trecut. Menționăm, de asemenea, și deosebitele analize literare ale creației lui Paul Goma și Paul Celan.

Astfel, cercetătoarea Ana Bantoș ne convinge că personalitățile artistice din toate generațiile

REUNIUNI DE FAMILIE

*Chișinău, 2012**Chamonix, 2015*

New York, 2013

Madison, 2016

contribuie cu pasiune și talent la prosperarea literaturii noastre, la surprinderea aspectelor caracteristice epocii, la transfigurarea lor în imagini artistice de o înaltă valoare, corespunzătoare gustului și solicitărilor spirituale ale contemporanilor.

Monografiile și studiile oferite de autoare se citesc, se studiază, se memorează cu un apreciabil interes, un interes ce conjugă deopotrivă curiozitatea intelectuală cu delectarea psihologico-estetică, dorința de informare cu plăcerea de a întâlni prezența și reacțiile unui autentic talent critic. În ce constă acesta, timpul încă ne va demonstra. Cert este că lucrul acesta este vizibil de la primele încercări critice până la cele monografice. Talentul criticului și istoricului literar Ana Bantoș a fost remarcat de la bun început și nimeni n-a îndrăznit să-l conteste.

O caracteristică esențială a literaturii noastre, pe care o evaluează cercetătoarea, constă în tendința de a avea un scop bine determinat, în evidențierea contribuției literaturii, cu mijloacele specifice artei cuvântului, la formarea receptorului, a cititorului, pentru că acest gen de artă se conturează în peisajul basarabean nu pur și simplu din perspectiva unui joc gratuit, ci a unui „bun” intelectual accesibil tuturor. Căci o literatură se dezvoltă în mod organic, în funcție de necesitățile, gustul epocii și nu poate face salturi riscante, neținând seama de procesul firesc al evoluției: „Dar păstrarea spiritului unei culturi din care scriitorul face parte este un dat obligatoriu, creatorul având șansa să se realizeze deplin numai în cazul asumării tradiției. Îndeplinirea acestei condiții a cunoscut în peisajul inter-riveran meandrele unor căutări care mai durează, condiționate fiind și de multiplele fenomene mai vechi sau mai noi, mai apropiate sau mai distanțate de literatura propriu-zisă. Iată de ce în literatura română de la est de Prut orientarea etnografică se află în competiție cu dialogul intercultural, echilibrul fiind asigurat în măsura în care învinge conștiința critică și moralitatea” (Ana Bantoș, *Deschiderea spre universalism*, Chișinău, Casa Limbii Române „Nichita Stănescu”, 2010, p.10).

Un scriitor oricât de talentat ar fi, o operă oricât de valoroasă ar părea, fără publicul cititor sunt asemenea unui tablou celebru așezat în întuneric. În viziunea criticului și istoricului literar Ana Bantoș, scriitorii adevărați activi, care privesc cu seriozitate și spirit de răspundere eficacitatea nobilei munci artistice, se arată preocupați permanent de

lărgirea orizontului lor filosofic și estetic, de sporirea mijloacelor de cunoaștere și interpretare a dialecticii sufletului omenesc. Poezia, de exemplu a lui Grigore Vieru, Liviu Damian, Victor Teleucă sau Arcadie Suceveanu – în opinia justificată a dumneaei – e plină de prospețime, e mai angajată, e salutată și duce spre „trăirea adevărului”. Ana Bantoș cunoaște bine secretul acestei măiestrii și l-a însușit mai ales în răstimpul din urmă, când în modul său de a privi cărțile și autorii este evidentă perseverența vizând mai ales concepția, angajarea sa spirituală. O privire comprehensivă și mai profundă a criticului și istoricului literar, o atenție mai susținută față de unicitatea operei și sensurile ei de bază au scos în prim-plan atracția pentru portretul scriitorului, pentru corespondențele dintre cititor și creator. Cele mai multe din studiile și cronicile sale au acum o excelentă *rotunjime*, o densitate aparte și formulări memorabile.

Vorba lui Kant: „ca să știi care e adevărul despre un lucru, trebuie să ai acordul cu acel lucru”. Deci orice adevăr, în deosebi cel literar-artistic (sic!), e despre ceva, *orice adevăr e material* (Constantin Noica).

Astăzi, criticul și istoricul literar Ana Bantoș demonstrează încă o dată că actul critico-literar ține de un anumit har creator, de un elan al spiritului ce depășește referințele și combinațiile mai mult sau mai puțin abile ale inteligenței. Studiile și monografiile dumneaei înseamnă, așadar, o nouă pledoarie pentru critica autentică, pentru farmecul secret al gesturilor ei, pentru acel *fior intelectual* ce trebuie să ne lege de ființa literaturii. Prin autoarea deosebitelor *Deschideri...* continue a operelor literare, savoarea lecturii textelor de critică literară își consolidează argumentele și constituie un avantajos stimulant în vederea cunoașterii și promovării valorilor literare. Dovadă sunt și investigațiile literare recente, întrunite sub titlul *Regăsirea de sine a literaturii basarabene: flux și reflux*, publicate în revista „Limba Română” (Nr. 1, 2-3, 4-5, 6, 2020; Nr. 1, 2021), ajunse la cel de al cincilea episod.